

Rättslig bakgrund – barns och ungas delaktighet

Barnkonventionen

Artikel 12. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Artikel 13. Varje barn har rätt till yttrandefrihet och frihet att söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, såvida detta inte kränker andras rättigheter.

Genom att uttrycka sina åsikter kan barn bidra med viktiga aspekter och erfarenheter i behandlingen av olika ärenden och därför bör deras åsikter beaktas i beslutsfattandet och den politiska planeringen samt vid utformningen och bedömningen av lagar och/eller åtgärder.

Barnet har möjlighet men inte skyldighet att uttrycka sina åsikter.

Barnkonventionen innebär en skyldighet att bedöma hur väl barnens rättigheter uppfylls.

Barnkonventionen

FN:s barnkonvention skyddar rättigheterna för barn och unga (alla som är yngre än 18 år) och i Finland gäller den som lag. En viktig princip i konventionen är att man ska beakta barnens åsikter. Alla barns rätt att bli hörda och tagna på allvar är en av de grundläggande värderingarna i konventionen.

Grundlagen

Barnets rätt till medinflytande tryggas i grundlagens sjätte paragraf. Barn ska bemötas som jämlika individer och de ska ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.

Ungdomslagen

24 § i lagen anger följande:

Bestämmelser om de ungas möjligheter att delta och påverka i ungdomsfullmäktige eller en motsvarande påverkansgrupp för unga finns i 26 § i kommunallagen (410/2015).

Utöver det som föreskrivs i denna lag eller någon annanstans i lag ska kommunala och statliga myndigheter erbjuda och ordna med möjlighet för unga att delta i och påverka behandlingen av ärenden som gäller ungdomsarbete och ungdomspolitik på lokal-, region- och riksnivå eller så ska de unga höras på annat sätt i sådana frågor. De unga ska därtill höras i ärenden som gäller dem.

Enligt 3 § i ungdomslagen avses med *ungdomsarbete* åtgärder för att stödja de ungas utveckling, självständighetsprocess och delaktighet i samhället och *ungdomspolitik* åtgärder för att förbättra de ungas uppväxt- och levnadsvillkor samt växelverkan mellan generationerna.

Hörande av barn och unga samt deras påverkansmöjligheter regleras framförallt i lagstiftning som gäller dem (t.ex. ungdomslagen, barnskyddslagen, lagen om grundläggande utbildning, lagen om småbarnspedagogik), men därtill är t.ex. påverkansmöjligheterna i förvaltningslagen (41 §) garanterade för alla trots att barn inte nämns särskilt.

Delaktighet enligt barnkonventionen och grundlagen

- innebär inte bara att höra barn och unga samt anteckna deras åsikter.
- är också att beakta deras åsikter i beslutsfattandet
- är att synligt anteckna beaktandet i t.ex. motiveringar till ett enskilt beslut, så att barn och unga kan förstå vilken påverkan deras åsikter har haft – eller varför man inte kunde handla i enlighet med dem.